C/2024/6822

29.11.2024 г.

ПРЕПОРЪКА НА СЪВЕТА

от 21 октомври 2024 година

относно икономическата, бюджетната, трудовата и структурната политика на Литва

(C/2024/6822)

СЪВЕТЪТ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ,

като взе предвид Договора за функционирането на Европейския съюз, и по-специално член 121, параграф 2 и член 148, параграф 4 от него,

като взе предвид Регламент (ЕС) 2024/1263 на Европейския парламент и на Съвета от 29 април 2024 г. за ефективна координация на икономическите политики и за многостранно бюджетно наблюдение и за отмяна на Регламент (ЕО) № 1466/97 на Съвета ([1]), и по-специално член 3, параграф 3 от него,

като взе предвид препоръката на Европейската комисия,

като взе предвид резолюциите на Европейския парламент,

като взе предвид заключенията на Европейския съвет,

като взе предвид становището на Комитета по заетостта,

като взе предвид становището на Икономическия и финансов комитет,

като взе предвид становището на Комитета за социална закрила,

като взе предвид становището на Комитета за икономическа политика,

като има предвид, че:

(1) Регламент (ЕС) 2021/241 на Европейския парламент и на Съвета ([2]), с който бе създаден Механизмът за възстановяване и устойчивост („Механизмът“), влезе в сила на 19 февруари 2021 г. По линия на Механизма се предоставя финансова подкрепа на държавите членки за осъществяването на реформи и инвестиции, водещи до фискален стимул, финансиран от Съюза. В съответствие с приоритетите на европейския семестър за координация на икономическите политики Механизмът спомага за постигането на икономическо и социално възстановяване и за изпълнението на устойчиви реформи и инвестиции, по-специално реформи и инвестиции за насърчаването на екологичния и цифровия преход и за укрепването на устойчивостта на икономиките на държавите членки. Механизмът също така спомага за укрепването на публичните финанси и за стимулирането на растежа и създаването на работни места в средносрочен и дългосрочен план, за подобряването на териториалното сближаване в рамките на Съюза и за подкрепата на непрекъснатото прилагане на Европейския стълб на социалните права.

(2) Регламент (ЕС) 2023/435 на Европейския парламент и на Съвета ([3]) („Регламентът REPowerEU“), приет на 27 февруари 2023 г., има за цел постепенното премахване на зависимостта на Съюза от вноса на руски изкопаеми горива. Това ще спомогне за постигането на енергийна сигурност и диверсификация на енергийните доставки на Съюза, като същевременно ще увеличи използването на възобновяеми енергийни източници, капацитета за съхранение на енергия и енергийната ефективност. Литва добави нова глава за REPowerEU към своя национален план за възстановяване и устойчивост, за да финансира ключови реформи и инвестиции, които ще спомогнат за постигането на целите на REPowerEU.

([1]) ОВ L, 2024/1263, 30.4.2024 г., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj.

([2]) Регламент (ЕС) 2021/241 на Европейския парламент и на Съвета от 12 февруари 2021 г. за създаване на Механизъм за възстановяване и устойчивост (ОВ L 57, 18.2.2021 г., стр. 17, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/241/oj).

([3]) Регламент (ЕС) 2023/435 на Европейския парламент и на Съвета от 27 февруари 2023 г. за изменение на Регламент (ЕС) 2021/241 във връзка с главите за REPowerEU в плановете за възстановяване и устойчивост и за изменение на регламенти (ЕС) № 1303/2013, (ЕС) 2021/1060 и (ЕС) 2021/1755 и Директива 2003/87/ЕО (ОВ L 63, 28.2.2023 г., стр. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2023/435/oj).

(3) На 16 март 2023 г. Комисията публикува съобщение, озаглавено „Дългосрочна конкурентоспособност на ЕС: перспективи след 2030 г.“, за да осигури информация за политическите решения и да се създадат рамкови условия за увеличаване на растежа. Съобщението е структурирано около девет взаимно подсилващи се движещи сили в областта на конкурентоспособността. Сред тези движещи сили достъпът до частен капитал, научните изследвания и иновациите, образованието и уменията и функциониращият единен пазар се открояват като основни приоритети на политиката за реформи и инвестиции с цел справяне с настоящите предизвикателства, свързани с производителността, както и за изграждане на дългосрочна конкурентоспособност на Съюза и неговите държави членки. На 14 февруари 2024 г. Комисията публикува съобщение, озаглавено „Годишен доклад от 2024 г. за единния пазар и конкурентоспособността“. В съобщението се описват подробно конкурентните предимства на европейския единен пазар и предизвикателствата пред него, като се проследява годишното развитие в съответствие с установените девет движещи сили на конкурентоспособността.

(4) На 21 ноември 2023 г. Комисията прие годишния обзор на устойчивия растеж за 2024 г., с което постави началото на европейския семестър за координация на икономическите политики за 2024 г. На 22 март 2024 г. Европейският съвет одобри приоритетите на обзора на устойчивия растеж за 2024 г. във връзка с четирите измерения на конкурентоспособната устойчивост. На 21 ноември 2023 г. въз основа на Регламент (ЕС) № 1176/2011 на Европейския парламент и на Съвета ([4]) Комисията прие и доклада за механизма за предупреждение за 2024 г., в който не посочи Литва като една от държавите членки, които могат да бъдат засегнати или за които може да съществува риск да бъдат засегнати от дисбаланси и за които ще е необходим задълбочен преглед. На същата дата Комисията също прие становище относно проекта на бюджетен план за 2024 г. на Литва. Комисията прие и препоръка за препоръка на Съвета относно икономическата политика на еврозоната, както и предложение за съвместния доклад за заетостта за 2024 г., в който се анализира прилагането на насоките за заетостта и принципите на Европейския стълб на социалните права. Съветът прие Препоръката относно икономическата политика на еврозоната ([5]) („Препоръка от 2024 г. относно еврозоната“) на 12 април 2024 г. и съвместния доклад за заетостта на 11 март 2024 г.

(5) На 30 април 2024 г. влезе в сила новата рамка на Съюза за икономическо управление. Рамката включва новия Регламент (ЕС) 2024/1263 за ефективна координация на икономическите политики и за многостранно бюджетно наблюдение, изменения Регламент (ЕО) № 1467/97 на Съвета ([6]) за ускоряване и изясняване на прилагането на процедурата при прекомерен дефицит и изменената Директива 2011/85/ЕС на Съвета ([7]) относно изискванията за бюджетните рамки на държавите членки. Целите на новата рамка за икономическо управление са насърчаване на стабилни и устойчиви публични финанси, устойчив и приобщаващ растеж и устойчивост чрез реформи и инвестиции и предотвратяване на прекомерни бюджетни дефицити. С новата рамка за икономическо управление се насърчава също националната ангажираност и се поставя по-силен акцент в средносрочен план, наред с по-ефективно и по-съгласувано прилагане. Всяка държава членка трябва да представи на Съвета и на Комисията национален средносрочен фискално-структурен план. Националният средносрочен фискално-структурен план съдържа фискалните ангажименти, ангажиментите за реформи и ангажиментите за инвестиции на държавата членка, които обхващат период на планиране от 4 или 5 години в зависимост от редовната продължителност на мандата на законодателния орган в съответната държава. Планът за нетните разходи ([8]) в националните средносрочни фискално-структурни планове трябва да спазва изискванията на Регламент (ЕС) 2024/1263, в това число изискванията консолидираният държавен дълг да следва правдоподобно низходяща тенденция до края на периода на корекция или да остане на разумни равнища под 60 % от брутния вътрешен продукт (БВП), а дефицитът по консолидирания държавен бюджет да бъде сведен и/или поддържан под референтната стойност по Договора от 3 % от БВП в средносрочен план. Когато държава членка поеме ангажимент да изпълни съответен набор от реформи и инвестиции в съответствие с критериите, посочени в Регламент (ЕС) 2024/1263, периодът на корекция може да бъде удължен с най-много 3 години. За да подпомогне изготвянето на тези национални средносрочни фискално-структурни планове, на 21 юни 2024 г. Комисията публикува насоки относно информацията, която трябва да бъде предоставена от държавите членки в техните национални средносрочни фискално-структурни планове и в техните годишни доклади за напредъка. В съответствие с членове 5 и 36 от Регламент (ЕС) 2024/1263 Комисията предаде на държавите членки референтни траектории и техническа информация по целесъобразност. Държавите членки трябва да представят своите национални средносрочни фискално-структурни планове до 20 септември 2024 г., освен ако държавата членка и Комисията не се споразумеят да удължат този срок в разумни граници. В

([4]) Регламент (ЕС) № 1176/2011 на Европейския парламент и на Съвета от 16 ноември 2011 г. относно предотвратяването и коригирането на макроикономическите дисбаланси (ОВ L 306, 23.11.2011 г., стр. 25, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2011/1176/oj).

([5]) Препоръка на Съвета от 12 април 2024 г. относно икономическата политика на еврозоната (ОВ C, C/2024/2807, 23.4.2024 г., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/2807/oj).

([6]) Регламент (ЕО) № 1467/97 на Съвета от 7 юли 1997 г. за ускоряване и изясняване на прилагането на процедурата при прекомерен дефицит (ОВ L 209, 2.8.1997 г., стр. 6, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/1997/1467/oj).

([7]) Директива 2011/85/ЕС на Съвета от 8 ноември 2011 г. относно изискванията за бюджетните рамки на държавите членки (ОВ L 306, 23.11.2011 г., стр. 41, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2011/85/oj).

([8]) Нетни разходи съгласно определението в член 2, точка 2 от Регламент (ЕС) 2024/1263: „нетни разходи“ означава публичните разходи след приспадане на i) разходите за лихви, ii) дискреционните мерки по отношение на приходите, iii) разходите по програми на Съюза, изцяло покрити от приходи от фондове на Съюза, iv) националните разходи за съфинансиране на програми, финансирани от Съюза, v) цикличните елементи на разходите за обезщетения за безработица и vi) еднократните и други временни мерки.

съответствие с националните си правни рамки държавите членки могат да обсъждат своите проекти на средносрочни планове с националните си парламенти, да поискат от независимите фискални институции да издадат становище и да проведат консултации със социалните партньори и други заинтересовани страни на национално равнище.

(6) През 2024 г. европейският семестър за координация на икономическите политики продължава да се развива в съответствие с прилагането на Механизма. Пълното изпълнение на плановете за възстановяване и устойчивост продължава да е от съществено значение за изпълнението на приоритетите на политиката в рамките на европейския семестър, тъй като плановете спомагат за ефективното справяне с всички или значителна част от предизвикателствата, посочени в съответните специфични за всяка държава препоръки, отправени през последните години. Специфичните за всяка държава препоръки за 2019 г., 2020 г., 2022 г. и 2023 г. продължават да бъдат еднакво актуални за плановете за възстановяване и устойчивост, които бяха преразгледани, актуализирани или изменени в съответствие с членове 14, 18 и 21 от Регламент (ЕС) 2021/241.

(7) На 14 май 2021 г. Литва представи на Комисията своя национален план за възстановяване и устойчивост в съответствие с член 18, параграф 1 от Регламент (ЕС) 2021/241. Съгласно член 19 от Регламент (ЕС) 2021/241 Комисията оцени целесъобразността, ефективността, ефикасността и съгласуваността на плана за възстановяване и устойчивост в съответствие с насоките за оценка в приложение V към посочения регламент. На 28 юли 2021 г. Съветът прие своето решение за изпълнение за одобряване на оценката на плана за възстановяване и устойчивост на Литва ([9]), който бе изменен на 9 ноември 2023 г. съгласно член 18, параграф 2 от Регламент (ЕС) 2021/241 за актуализиране на максималното финансово участие за безвъзмездна финансова подкрепа, както и за да бъде включена главата за REPowerEU ([10]). Отпускането на траншовете зависи от приемането на решение на Комисията, взето в съответствие с член 24, параграф 5 от Регламент (ЕС) 2021/241, в което се посочва, че Литва е изпълнила задоволително съответните ключови етапи и цели, определени в решението за изпълнение на Съвета. Задоволителното изпълнение предполага, че постигането на предходните ключови етапи и цели е запазено.

(8) На 19 юни 2024 г. Комисията публикува доклада за Литва за 2024 г. В него беше оценен напредъкът на Литва в изпълнението на съответните специфични за държавата препоръки, приети от Съвета в периода 2019 — 2023 г., и беше направен преглед на изпълнението от страна на Литва на плана за възстановяване и устойчивост. Въз основа на този анализ в доклада за държавата бяха посочени пропуски по отношение на предизвикателствата, които не са разгледани или са само частично разгледани в плана за възстановяване и устойчивост, както и по отношение на новите и нововъзникващите предизвикателства. В него бяха оценени също напредъкът на Литва при прилагането на Европейския стълб на социалните права и постигането на водещите цели на Съюза в областта на заетостта, уменията и намаляването на бедността, както и напредъкът в постигането на целите на Обединените нации за устойчиво развитие.

(9) В съответствие с данните, потвърдени от Евростат, дефицитът по консолидирания държавен бюджет на Литва се е повишил от 0,6 % от БВП през 2022 г. на 0,8 % през 2023 г., докато консолидираният държавен дълг е нараснал от 38,1 % от БВП в края на 2022 г. на 38,3 % в края на 2023 г.

(10) На 12 юли 2022 г. Съветът препоръча ([11]) Литва да предприеме действия, за да гарантира, че през 2023 г. растежът на финансираните на национално равнище първични текущи разходи е в съответствие с като цяло неутрална позиция на фискалната политика ([12]), като се вземе предвид продължаващата временна и целенасочена подкрепа за най-уязвимите на покачването на цените на енергията домакинства и предприятия и за хората, бягащи от Украйна. На Литва беше препоръчано да има готовност да адаптира текущите разходи към променящата се ситуация. На Литва беше препоръчано също да увеличи публичните инвестиции за екологичния и цифровия преход, както и за енергийната сигурност, като вземе предвид инициативата REPowerEU, включително чрез използване на Механизма и други фондове на Съюза. Според оценките на Комисията през 2023 г. фискалната позиция ([13]) е била експанзионистична и възлиза на 0,6 % от БВП в условия на висока инфлация. Растежът на финансираните на национално равнище първични текущи разходи (след приспадане на дискреционните мерки по отношение на приходите) през 2023 г. осигури като цяло неутрален принос към фискалната позиция в размер на - 0,2 % от БВП. Това включва увеличените с 0,1 % от БВП разходи за предоставяне на временна закрила на разселените лица от Украйна. Растежът на финансираните на национално равнище първични текущи разходи през 2023 г. е в съответствие с препоръката на

([9]) ST 10477/21 INIT; ST 10477/21 ADD 1.

([10]) Решение за изпълнение на Съвета от 9 ноември 2023 г. за изменение на Решение за изпълнение от 28 юли 2021 г. за одобряване на оценката на плана за възстановяване и устойчивост на Литва (ST 14637/23 INIT; ST 14637/23 ADD 1).

([11]) Препоръка на Съвета от 12 юли 2022 г. относно националната програма за реформи на Литва за 2022 г. и съдържаща становище на Съвета относно програмата за стабилност на Литва за 2022 г. (ОВ C 334, 1.9.2022 г., стр. 120).

([12]) Въз основа на прогнозата на Комисията от пролетта на 2024 г. средносрочният потенциален растеж на производството на Литва през 2023 г., който се използва за измерване на фискалната позиция, се оценява на 10,5 % в номинално изражение въз основа на 10-годишния среден реален потенциален темп на растеж и дефлатора на БВП от 2023 г.

([13]) Фискалната позиция се определя като мярка за годишната промяна в основната бюджетна позиция на сектор „Държавно управление“. Нейната цел е да бъде оценен икономическият импулс, даден от фискалните политики — както тези, които са финансирани на национално равнище, така и тези, които се финансират от бюджета на Съюза. Фискалната позиция се измерва като разликата между i) средносрочния потенциален растеж и ii) промяната в първичните разходи без дискреционните мерки по отношение на приходите (и с изключение на свързаните с кризата с COVID-19 временни извънредни мерки), включително разходите, финансирани с безвъзмездна подкрепа (безвъзмездни средства) от Механизма и други фондове на Съюза.

Съвета от 12 юли 2022 г. Като цяло неутралният принос на финансираните на национално равнище първични текущи разходи се дължи на намаление с 0,9 процентни пункта на разходите за мерки за подкрепа (целеви и нецелеви) за домакинствата и предприятията в отговор на покачването на цените на енергията. Заплатите в държавния сектор, социалните обезщетения и пенсиите бяха сред основните двигатели на растежа на финансираните на национално равнище първични текущи разходи (след приспадане на дискреционните мерки по отношение на приходите). Разходите, финансирани с безвъзмездни средства по Механизма и други фондове на Съюза, възлязоха на 1,2 % от БВП през 2023 г. Финансираните на национално равнище инвестиции възлязоха на 3,5 % от БВП през 2023 г., което представлява увеличение от 0,9 процентни пункта в сравнение с 2022 г. Литва финансира допълнителни инвестиции чрез Механизма и други фондове на Съюза. Тя финансира публични инвестиции за екологичния и цифровия преход и за енергийна сигурност, като например инсталирането на четири съоръжения за съхранение на енергия, които да гарантират сигурността и стабилността на литовската електроенергийна система. Тези публични инвестиции са частично финансирани от Механизма и други фондове на Съюза.

(11) В прогнозата на Комисията от пролетта на 2024 г. се предвижда реалният БВП да нарасне с 2,0 % през 2024 г. и с 2,9 % през 2025 г., а инфлацията, измерена с хармонизирания индекс на потребителските цени (ХИПЦ), да бъде 1,9 % през 2024 г. и 1,8 % през 2025 г.

(12) В прогнозата на Комисията от пролетта на 2024 г. се предвижда бюджетен дефицит от 1,8 % от БВП през 2024 г., а съотношението на консолидирания държавен дълг към БВП се очаква да нарасне до 38,9 % до края на 2024 г. Увеличението на дефицита през 2024 г. отразява увеличение на разходите, което не се покрива напълно от увеличението на приходите. Разходите нарастват поради индексацията на пенсиите и социалните обезщетения, увеличаването на заплатите в държавния сектор, текущите трансфери, плащани от правителството, и разходите за лихви. Очаква се заплатите в държавния сектор да нарастват с темпове, подобни на тези на заплатите в частния сектор, за да се запази конкурентоспособността на държавния сектор като работодател. Според оценките на Комисията фискалната позиция се очаква да бъде експанзионистична — с - 1,6 % от БВП през 2024 г.

(13) Според прогнозата на Комисията от пролетта на 2024 г. разходи в размер на 0,8 % от БВП се очаква да бъдат финансирани с безвъзмездна подкрепа („безвъзмездни средства“) от Механизма през 2024 г. в сравнение с 0,3 % от БВП през 2023 г. Разходите, финансирани с безвъзмездни средства от Механизма, ще продължат да осигуряват възможност за висококачествени инвестиции и реформи за повишаване на производителността без пряко въздействие върху салдото или дълга по консолидирания държавен бюджет на Литва. Според прогнозата на Комисията от пролетта на 2024 г. разходи в размер на 0,5 % от БВП се очаква да бъдат покрити със заеми от Механизма през 2024 г. в сравнение с 0,0 % от БВП през 2023 г.

(14) На 14 юли 2023 г. Съветът препоръча ([14]) на Литва да поддържа стабилна фискална позиция през 2024 г. Когато изпълняваха своите бюджети за 2023 г. и изготвяха своите проекти на бюджетни планове за 2024 г., държавите членки бяха приканени да вземат предвид факта, че Комисията ще предложи на Съвета да бъдат открити основани на дефицита процедури при прекомерен дефицит въз основа на данните за резултатите за 2023 г. Според прогнозата на Комисията от пролетта на 2024 г. структурното салдо на Литва се очаква да бъде - 0,8 % от БВП през 2024 г. (от 0,1 % през 2023 г.), като по този начин ще остане близко до средносрочната бюджетна цел на страната за структурно салдо от - 1,0 % от БВП. Това е в съответствие с препоръките на Съвета.

(15) Освен това Съветът препоръча на Литва да предприеме действия за прекратяване на действащите извънредни мерки за енергийна подкрепа възможно най-скоро през 2023 г. и 2024 г. Съветът препоръча също така, ако нови увеличения на цените на енергията налагат нови или запазване на съществуващи мерки за подкрепа, Литва да гарантира, че такива мерки за подкрепа са насочени към защитата на уязвимите домакинства и предприятия, че са фискално поносими и запазват стимулите за икономии на енергия. Според прогнозата на Комисията от пролетта на 2024 г. нетните бюджетни разходи ([15]) за извънредни мерки за енергийна подкрепа се оценяват на 0,3 % от БВП през 2023 г. и се очаква да бъдат под 0,1 % през 2024 г. и 0,0 % през 2025 г. По-специално компенсацията за данъка върху добавената стойност, начислен върху топлинната енергия и топлата вода за битови потребители, ще остане в сила през 2024 г. Извънредните мерки за енергийна подкрепа бяха постепенно прекратени през 2023 г. и 2024 г. Това е в съответствие с препоръките на Съвета.

(16) Освен това Съветът препоръча на Литва също и да запази финансираните на национално равнище публични инвестиции и да гарантира, че безвъзмездните средства от Механизма и други фондове на Съюза се усвояват ефективно, по-специално с цел насърчаване на екологичния и цифровия преход. Според прогнозата на Комисията от пролетта на 2024 г. финансираните на национално равнище публични инвестиции се очаква да намалеят от 3,5 % от БВП през 2023 г. до 3,3 % от БВП през 2024 г. Това се дължи на изключително високите инвестиции през 2023 г. за инфраструктура, включително за отбрана и сигурност. За сравнение, финансираните на национално равнище публични инвестиции са били средно 2,8 % от БВП за периода 2019 — 2022 г. Като се вземат предвид тези допълнителни фактори, публичните инвестиции през 2024 г. се оценяват като съответстващи на препоръчаното от

([14]) Препоръка на Съвета от 14 юли 2023 г. относно националната програма за реформи на Литва за 2023 г. и съдържаща становище на Съвета относно програмата за стабилност на Литва за 2023 г. (ОВ C 312, 1.9.2023 г., стр. 135).

([15]) Стойността представлява равнището на годишните бюджетни разходи за тези мерки, включително приходите и разходите, и когато е приложимо, след приспадане на приходите от данъци върху извънредните печалби на доставчиците на енергия.

Съвета. На свой ред, публичните разходи, финансирани с приходи от фондовете на Съюза, включително безвъзмездни средства по Механизма, се очаква да нараснат от 1,2 % от БВП през 2023 г. до 1,8 % от БВП през 2024 г.

(17) Въз основа на мерките на политиката, известни към крайната дата на изготвяне на прогнозата, и при условие че политиката остане непроменена, в прогнозата на Комисията от пролетта на 2024 г. се предвижда бюджетен дефицит от 2,2 % от БВП през 2025 г. Увеличението при дефицита през 2025 г. отразява главно нарастването на социалните разходи поради индексацията на пенсиите и социалните обезщетения, докато приходите се очаква да останат стабилни като процент от БВП. Прогнозираното увеличение на приходите от социалноосигурителни вноски и косвени данъци ще бъде компенсирано от намаляване на приходите от корпоративни подоходни данъци поради постепенното премахване на „временната солидарна вноска“, която понастоящем се събира от банките ([16]), както и прогнозираното намаление на приходите от лихви, тъй като правителството планира да намали паричните си депозити в централната банка. Стимулирано от нарастващия дефицит, съотношението на консолидирания държавен дълг към БВП се очаква да нарасне до 41,6 % до края на 2025 г.

(18) Данъчните приходи на Литва като дял от БВП се увеличиха през 2023 г., но са значително под средните за ЕС. Това ограничава наличното финансиране за публични разходи за здравеопазване, социална закрила и общофункционално управление на държавата. През 2022 г. приходите от данъци върху имуществото, които са сред данъците с най-малко увреждащо действие върху растежа, възлизаха едва на 0,3 % от БВП, което е около седем пъти по-ниска стойност от средната стойност за Съюза. Данъците върху капитала, които Литва е събрала, представляват по-малко от половината от средната стойност за Съюза (като дял от БВП), като държавата има едни от най-ниските транспортни данъци в Съюза и е една от малкото държави членки без годишен данък върху автомобилите. Публичните разходи за социална закрила са се увеличили през 2023 г., но все още са значително под средните за Съюза. Това се изразява в относително ниски равнища и ограничен обхват на социалните обезщетения, като пенсиите за осигурителен стаж и възраст са едни от най-ниските в Съюза спрямо доходите от заетост ([17]). Разходите за общофункционално управление на държавата са особено ниски, като представляват по-малко от половината от финансирането (като процент от БВП) в сравнение със средните стойности за Съюза. Недостатъчните финансови ресурси за здравеопазване водят до високи равнища на неудовлетворени потребности на пациентите и по-специално на групите с ниски доходи, до силно разчитане на преките плащания от страна на пациентите и до невъзможност да се предложат конкурентни заплати и условия на здравните специалисти.

(19) В съответствие с член 19, параграф 3, буква б) от Регламент (ЕС) 2021/241 и критерий 2.2 от приложение V към него планът за възстановяване и устойчивост включва широк набор от взаимно подсилващи се реформи и инвестиции, които трябва да бъдат изпълнени до 2026 г. Очаква се тези реформи и инвестиции да спомогнат за ефективното справяне с всички или със значителна част от предизвикателствата, посочени в съответните специфични за държавата препоръки. В този кратък срок бързото и ефективно изпълнение на плана за възстановяване и устойчивост, включително на главата за REPowerEU, е от съществено значение за повишаване на дългосрочната конкурентоспособност на Литва по време на екологичния и цифровия преход, като същевременно се гарантира социална справедливост. За да бъдат изпълнени ангажиментите по плана за възстановяване и устойчивост до август 2026 г., от съществено значение е Литва да продължи изпълнението на реформите и инвестициите чрез преодоляване на съответните предизвикателства, включително по-специално данъчната реформа. Систематичното участие на местните и регионалните органи, социалните партньори, гражданското общество и други съответни заинтересовани страни продължава да бъде от съществено значение, за да се гарантира широка ангажираност за успешното изпълнение на плана за възстановяване и устойчивост.

(20) Като част от междинния преглед на програмите по линия на политиката на сближаване, в съответствие с член 18 от Регламент (ЕС) 2021/1060 на Европейския парламент и на Съвета ([18]) от Литва се изисква да направи преглед на всяка програма по линия на Европейския фонд за регионално развитие (ЕФРР), Европейския социален фонд плюс (ЕСФ+), Кохезионния фонд (КФ) и Фонда за справедлив преход (ФСП) до март 2025 г., като вземе предвид, наред с другото, предизвикателствата, посочени в специфичните за държавата препоръки за 2024 г., както и своя национален план в областта на енергетиката и климата. Този преглед представлява основата за окончателното разпределение на финансирането от Съюза, включено във всяка програма. Въпреки че Литва постигна напредък в изпълнението на програмите по линия на политиката на сближаване и Европейския стълб на социалните права, все още са налице предизвикателства и продължават да съществуват значителни регионални различия между столичния регион и останалата част от Литва по отношение на икономическата дейност, инвестициите и социалните показатели. Ускоряването на изпълнението на програмите по линия на политиката на сближаване е от съществено значение. Договорените в програмите приоритети продължават да бъдат актуални. Важно е да продължи преодоляването на регионалните различия, като същевременно се постави акцент върху изоставащите области. Подобряването на

([16]) На 18 юни 2024 г. литовският парламент удължи срока на „временната солидарна вноска“ с една година до края на 2025 г. Прогнозните допълнителни приходи (приблизително 0,1 % от БВП) не са отразени в прогнозата на Комисията от пролетта на 2024 г.

([17]) В Литва пенсиите за осигурителен стаж и възраст са необлагаеми и социалноосигурителни вноски не се плащат. Сравнението е между нетните пенсии за осигурителен стаж и възраст и брутния доход от заетост.

([18]) Регламент (ЕС) 2021/1060 на Европейския парламент и на Съвета от 24 юни 2021 г. за установяване на общоприложимите разпоредби за Европейския фонд за регионално развитие, Европейския социален фонд плюс, Кохезионния фонд, Фонда за справедлив преход и Европейския фонд за морско дело, рибарство и аквакултури, както и на финансовите правила за тях и за фонд „Убежище, миграция и интеграция“, фонд „Вътрешна сигурност“ и Инструмента за финансова подкрепа за управлението на границите и визовата политика (ОВ L 231, 30.6.2021 г., стр. 159, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/1060/oj).

качеството на образованието и достъпа до него (включително чрез прилагане на Европейската гаранция за децата), както и на социалните и здравните услуги, продължава да е от значение. Литва би могла също така да използва платформата за стратегически технологии за Европа, създадена с Регламент (ЕС) 2024/795 на Европейския парламент и на Съвета ([19]), в подкрепа на трансформацията на промишлеността чрез разработването и производството на цифрови и дълбокотехнологични иновации с висока добавена стойност, както и чисти и ресурсно ефективни технологии и биотехнологии, включително в областта на отбраната и на технологиите с двойна употреба.

(21) Освен икономическите и социалните предизвикателства, които се решават чрез плана за възстановяване и устойчивост и други фондове на Съюза, Литва е изправена пред няколко допълнителни предизвикателства, свързани със здравната и пенсионната система, конкурентоспособността, комуналните услуги, както и управлението на околната среда и на ресурсите.

(22) Обхватът на услугите за здравна профилактика, ранна диагностика и първична медицинска помощ в Литва е ограничен и липсват подходящи компетентности сред екипите за първична медицинска помощ. В резултат на това равнището на предотвратима и лечима смъртност остава високо. Това е повлияно от слабостите в профилактичните интервенции, скрининга и предоставянето на лечение, но също и от поведенчески рискови фактори. Разходите за здравеопазване продължават да бъдат сред най-ниските в Съюза (едва 68,6 % от тях са публично финансирани през 2021 г.). Литва започва да предприема законодателни действия и да използва инвестиции за укрепване на първичната медицинска помощ и здравната профилактика, но резултатите все още не са налице.

(23) Въпреки че размерът на социалните обезщетения и пенсиите за осигурителен стаж и възраст през последните години в средно изражение нараства, способността на данъчната и социалноосигурителната система в Литва да облекчава бедността (20,9 % спрямо 16,5 % за Съюза) и неравенството по отношение на доходите (6,39 квинтилно съотношение на доходите спрямо 4,74 за Съюза) остава недостатъчна. Адекватността на пенсиите за осигурителен стаж и възраст спрямо доходите преди пенсиониране се е влошила и продължава да бъде критично ниска. През 2022 г. медианният разполагаем доход на хората в напреднала възраст (65 години или повече) представлява 65 % от медианния разполагаем доход на хората в предпенсионна възраст ([20]), което е с 15 процентни пункта по-ниско от средното за Съюза. Разликата между доходите преди и след пенсиониране се увеличава от 2014 г. насам. Общият коефициент на заместване на дохода за пенсиите за осигурителен стаж и възраст ([21]), с който се измерва размерът на пенсиите като дял от получаваните преди пенсиониране заплати преди приспадането на данъци, е най-ниският в Съюза за 2022 г. Въпреки че средната пенсия, изплащана от държавния социалноосигурителен фонд, се е увеличила значително (от 277 EUR през 2017 г. на 539 EUR през 2023 г.), тя все още остава под прага на бедността (564 EUR през 2023 г.). Като цяло ниската адекватност на пенсиите е основен двигател за бедността в напреднала възраст. През 2022 г. процентът на изложените на риск от бедност по-възрастни хора е един от най-високите в Съюза (39,5 % за Литва спрямо 17,3 % за Съюза). Въпреки напредъка през последните години енергийната бедност остава на едно от най-високите равнища в Съюза. Справянето с тези предизвикателства ще допринесе и за подпомагане на възходящата социална конвергенция в съответствие с анализа на втория етап по държави на службите на Комисията въз основа на характеристиките на Рамката за социална конвергенция, която беше въведена пилотно през 2024 г. В съответствие с член 3, параграф 3, буква б) от Регламент (ЕС) 2024/1263 европейският семестър трябва да включва наблюдение на изпълнението на насоките за заетостта от страна на Комисията, наред с другото чрез рамка за определяне на рисковете за социалната конвергенция.

(24) В Литва продължават да съществуват регионални различия, изострени от отрицателното демографско развитие. Наблюдава се значително по-голяма разлика между градските и селските райони по отношение на риска от бедност или социално изключване в сравнение със средната стойност за Съюза (10,7 процентни пункта спрямо 0,4 процентни пункта през 2022 г., изчислено като разлика в дела от населението). За по-малките и по-отдалечени общини става все по-трудно да се осигури ефективен достъп до качествено здравеопазване, образование, социални услуги, транспорт, енергетика, водоснабдяване и други обществени услуги, както и да се ускори икономическото развитие. Общините не си сътрудничат за обединяване на експертен опит и инвестиции с цел да се увеличат и подобрят ефикасността и ефективността при предоставянето на обществени услуги. Разпокъсаната и неравномерно развита система за обществен транспорт, липсата на вътрешна свързаност и интермодалност ([22]), планирането на пътувания и други основни пътнически услуги възпрепятстват достъпа до работни места и обществени услуги, особено в отдалечените и селските райони, което допринася за регионалните различия. Литва има най-слабо развитата и най-слабо използваната мрежа за обществен транспорт в Съюза, като едва 5,3 % от пътуванията се извършват с обществен

([19]) Регламент (ЕС) 2024/795 на Европейския парламент и на Съвета от 29 февруари 2024 г. за създаване на платформата за стратегически технологии за Европа (STEP) и за изменение на Директива 2003/87/ЕО и на регламенти (ЕС) 2021/1058, (ЕС) 2021/1056, (ЕС) 2021/1057, (ЕС) № 1303/2013, (ЕС) № 223/2014, (ЕС) 2021/1060, (ЕС) 2021/523, (ЕС) 2021/695, (ЕС) 2021/697 и (ЕС) 2021/241 (ОВ L, 2024/795, 29.2.2024 г., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/795/oj).

([20]) Медианен разполагаем доход за възрастовата категория 55 — 64 години.

([21]) Показателят се определя като съотношение между медианната индивидуална брутна пенсия на възрастовата категория 65 — 74 години и медианната индивидуална брутна заплата на възрастовата категория 50 — 59 години, като са изключени други социални обезщетения.

([22]) Характеристика на транспортна система, при която поне два различни вида транспорт се използват интегрирано, за да се завърши последователността на транспортиране от врата до врата.

транспорт, включително 0,9 % с влак. Литва разполага със значителни възможности за подобряване на координацията на своята система за обществен транспорт както на регионално, така и на централно равнище.

(25) Литва отбелязва ограничен ръст на производителността, отчасти поради несъответствия между търсените и предлаганите умения. Въпреки че в страната процентът на завършилите висше образование е един от най-високите, недостигът на квалифициран персонал е основна пречка пред дългосрочните инвестиции за 72 % от литовските предприятия, докато едва 47 % от завършилите образование над средното намират работни места, съответстващи на образователното им равнище. Участието на социалните партньори в разработването на учебни програми и контролът на качеството на учебните програми за висше образование остават слаби. Мрежата от висши учебни заведения не е адаптирана към намаляващия брой студенти и ще бъде подложена на допълнителен натиск след влизането в сила на нова система за прием на студенти тази година. Въпреки че Литва е планирала няколко проекта за реорганизация на висшите си училища, необходими са допълнителни усилия за повишаване на ефективността на мрежата за висше образование и консолидиране на разпокъсаната система за научни изследвания.

(26) Литва изостава от средните стойности за Съюза по различни показатели за иновации, като например интензивност на научните изследвания и иновациите (НИИ), публично-частни партньорства и частни инвестиции в НИИ. Публичните разходи за НИИ възлизат на 0,53 % от БВП през 2022 г., което е най-ниското им равнище от 2007 г. насам. Сложните правила ограничават достъпа до публични мерки за подкрепа на НИИ за академичните среди и предприятията. Частните инвестиции в НИИ са в застой през последните години и са три пъти по-ниски от средните за Съюза. Ограниченият достъп до финансиране утежнява положението, като възпрепятства растежа на иновативните предприятия, по-специално на малките и средните предприятия, които са изправени пред ограничена наличност на алтернативни източници на финансиране.

(27) Икономиката на Литва, и по-специално нейната промишленост, е значително по-неефикасна при използването на материали за създаване на благосъстояние от средните резултати в Съюза. Производителността на ресурсите остава трайно под средната за Съюза от 2018 г. насам, като се забелязва по-високо потребление на суровини. Процентът на кръгово използване на материалите в Литва е три пъти по-нисък от средния за Съюза през 2022 г. (4,1 % в сравнение с 11,5 %) и не дава признаци на подобрение от 2018 г. насам. Това означава, че в Литва приблизително 96 % от всички материали не се използват повторно, което показва значителни възможности за подобряване на разпокъсаната система за разделяне и рециклиране на отпадъците и за насърчаване на използването на вторични материали за създаване на стойност. Освен това три четвърти от площта на сградния фонд на Литва е построена преди 1992 г., което води до ниска енергийна ефективност и по-високо потребление на енергия (и енергийна бедност). С подобряването на производителността на ресурсите може да се намали зависимостта от нестабилните пазари на суровини, да се понижат производствените разходи и по този начин да се стимулира конкурентоспособността чрез повишаване на ефективността, като същевременно се спомогне за свеждане до минимум на отрицателното въздействие върху околната среда. В същото време природозащитният статус на две трети от местообитанията, защитени съгласно законодателството на Съюза, е неблагоприятен, а само половината от всички повърхностни водни обекти постигат добро екологично състояние. Литва претърпя значителна загуба на биологично разнообразие в селскостопанските ландшафти. Пример за това е намаляването с почти половината от популацията на птици, живеещи върху земеделски земи, през периода 2000 — 2020 г. Освен това селскостопанският сектор е вторият по големина източник на емисии на парникови газове в Литва и емисиите му нарастват от 2005 г. насам. Като цяло недостигът на инвестиции в околната среда се оценява на 2,2 % от БВП в Литва през периода 2014 — 2020 г., което е доста над средното равнище за Съюза от 0,8 %. Поради това все още има възможност за по-нататъшно привеждане на селскостопанските практики в съответствие с екологичните цели.

(28) С оглед на тясната взаимообвързаност между икономиките на държавите членки от еврозоната и колективния им принос за функционирането на Икономическия и паричен съюз през 2024 г. Съветът препоръча на държавите членки от еврозоната да предприемат действия, включително чрез своите планове за възстановяване и устойчивост, за да изпълнят Препоръката от 2024 г. относно еврозоната. За Литва препоръки 1, 2, 3 и 4 спомагат за изпълнението на първата, втората, третата и четвъртата препоръка, изложени в Препоръката от 2024 г. относно еврозоната,

ПРЕПОРЪЧВА на Литва да предприеме през 2024 г. и 2025 г. следните действия:

1. Да представи своевременно средносрочния фискално-структурен план. В съответствие с изискванията на реформирания Пакт за стабилност и растеж да ограничи растежа на нетните разходи ([23]) през 2025 г. до равнище, съобразено, наред с другото, с поддържането на дефицита по консолидирания държавен бюджет под референтната стойност по Договора от

([23]) Съгласно член 2, точка 2 от Регламент (ЕС) 2024/1263 „нетни разходи“ означава публичните разходи след приспадане на разходите за лихви, дискреционните мерки по отношение на приходите, разходите по програми на Съюза, изцяло покрити от приходи от фондове на Съюза, националните разходи за съфинансиране на програми, финансирани от Съюза, цикличните елементи на разходите за обезщетения за безработица, както и еднократните и други временни мерки.

3 % от БВП и поддържането на разумно равнище на консолидирания държавен дълг в средносрочен план. Да предостави подходящо финансиране за здравеопазване, социална закрила и общофункционално управление на държавата.

2. Да преодолее съответните предизвикателства, за да подсигури непрекъснато, бързо и ефективно изпълнение на плана за възстановяване и устойчивост, включително главата за REPowerEU, като осигури приключването на реформите и инвестициите до август 2026 г. Да ускори изпълнението на програмите по линия на политиката на сближаване. В контекста на междинния преглед на тези програми да продължи да се съсредоточава върху договорените приоритети, като същевременно взема предвид възможностите, предоставени от инициативата „Платформа за стратегически технологии за Европа“ за подобряване на конкурентоспособността.

3. Да подобри здравните резултати и устойчивостта на системата на здравеопазването чрез укрепване на първичната медицинска помощ и разширяване на здравната профилактика. Да повиши адекватността на пенсиите за осигурителен стаж и възраст, като същевременно се запази устойчивостта на пенсионната система. Да се справи с регионалните различия чрез насърчаване на сътрудничеството между общините с цел да се подобри достъпът до обществени услуги, включително обществен транспорт.

4. Да предприеме действия във връзка с несъответствията между търсените и предлаганите умения чрез подобряване на съответствието на висшето образование с нуждите на пазара на труда. Да улесни частните инвестиции в научни изследвания и иновации. Да повиши производителността на ресурсите, за да постигне напредък към кръгова икономика.

Съставено в Люксембург на 21 октомври 2024 година.

За Съвета

Председател

NAGY I.